

בבית המשפט העליון

רע"א 2459/20

לפני: כבוד השופטת י" וילנר

- המבקשים:
1. האוניברסיטה העברית בירושלים
 2. אוניברסיטת בן גוריון בנגב
 3. מכון ויצמן למדע
 4. אוניברסיטת בר אילן

נגד

- המשיבים:
1. אירווינג ה. פיקארד
 2. יישום החברה למחקר ופיתוח של האוניברסיטה העברית בע"מ
 3. ב.ג. טכנולוגיות ויישומים בע"מ
 4. ידע חברה למחקר ופיתוח בע"מ
 5. בר אילן מחקר ופיתוח בע"מ
 6. אוניברסיטת תל אביב
 7. רמות ליד אוניברסיטת תל אביב בע"מ
 8. הטכניון המכון הישראלי לטכנולוגיה
 9. מוסד הטכניון למחקר ופיתוח בע"מ
 10. המרכז הרפואי ע"ש חיים שיבא בתל השומר
 11. קרן מחקרים רפואיים, תשתיות ושירותים ליד המרכז הרפואי שיבא
 12. המרכז הרפואי רמב"ם
 13. תאגיד הבריאות רמב"ם
 14. שירותי בריאות כללית
 15. בית החולים לילדים שניידר
 16. המרכז הרפואי קפלן
 17. קרן ירושלים החדשה למען תושביה
 18. מיג"ל מכון למחקר מדעי בגליל בע"מ
 19. המכון למדיניות העם היהודי
 20. מכון שפינוזה בירושלים
 21. המרכז האקדמי לב
 22. אוניברסיטת חיפה
 23. כרמל החברה הכלכלית של אוניברסיטת חיפה בע"מ
 24. האקדמיה למוזיקה ולמחול ירושלים
 25. מכללת עזריאלי להנדסה בירושלים
 26. המרכז הרפואי סורסקי תל אביב
 27. תאגיד הבריאות שליד המרכז הרפואי סורסקי תל אביב

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בת"א 18909-12-15 מיום 9.3.2020, שניתנה על-ידי כב' השופט ג' גונטובניק; בקשה להגיש לתשובת המשיב

בשם המבקשת 1 :	עו"ד בעז בן צור; עו"ד גיא רוה
בשם המבקשת 2 :	עו"ד עופר פליישר; עו"ד טל סלע
בשם המבקש 3 :	עו"ד אייל דורון; עו"ד רון ליבסון
בשם המבקשת 4 :	עו"ד גיל רון; עו"ד נדב מיארה
בשם המשיב 1 :	עו"ד יונתן אגמון; עו"ד עדי נורדמן; עו"ד רן קמיל;
	עו"ד אפרת שמעונוב; עו"ד ליאור גפן
בשם המשיבים 10, 12 ו-26 :	עו"ד יעקב הילמן
בשם המשיב 18 :	עו"ד יצחק גולדשטיין

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופט ג' גונטובניק) בת"א 18909-12-15 מיום 9.3.2020, בגדרה נדחתה בקשת המבקשים והמשיבות 2-5 (להלן: המבקשים קמא) להוצאת צו חוסם האוסר על המשיב 1 (להלן: המשיב) לנקוט בהליך משפטי נגדם בארצות הברית.

רקע והליכים קודמים

2. המשיב טוען להיותו נאמן על נכסי בית ההשקעות Bernard L. Madoff Investment Securities LLC ועל נכסיו האישיים של ברנרד ל' מיידוף (להלן בהתאמה: בית ההשקעות ומיידוף), במסגרת הליכי חדלות הפירעון המאוחדים שנפתחו נגדם בעקבות חשיפת פרשת ההונאה אשר ביצע מיידוף באמצעות בית ההשקעות. מכוח מעמדו הנטען הגיש המשיב בשנת 2010 תביעה בארצות הברית נגד נתבעים שונים ובכללם עמותת ישעיה הורוויץ (להלן: העמותה), וזאת, בטענה שעל העמותה להשיב סכומי כסף גדולים שמשכה מחשבונה בבית ההשקעות, בעוד שלטענת המשיב, מנהליה ועורכי דינה של העמותה ידעו על אודות מקורם הפסול של סכומי כסף אלה. בהמשך לכך, התברר כי מתוך סכומי הכסף האמורים העבירה העמותה תרומות למבקשים ולמשיבים הפורמליים – הם מוסדות ישראלים למחקר ולהשכלה גבוהה (להלן:

הנתבעים). על רקע זה, ביום 9.12.2015 הגיש המשיב לבית המשפט המחוזי תביעה נגד הנתבעים, בגדרה התבקשה השבת סך של 366 מיליון ש"ח (להלן: התביעה הישראלית).

3. ביום 22.10.2019 הגישו המבקשים קמא לבית המשפט המחוזי בקשה למתן צו חוסם אשר ימנע מהמשיב לתובעם בארצות הברית או בכל מקום אחר, בכל הנוגע לכספים הנתבעים במסגרת התביעה הישראלית או לגבי כספים שקיבלו מהעמותה. נטען כי ביום 24.5.2019 שלחו באי-כוחו של המשיב בארצות הברית מכתבים למבקשים קמא, בהם הודע להם כי בכוונת המשיב להגיש נגדם תביעה בארצות הברית (להלן: התביעה האמריקאית).

לטענת המבקשים קמא, התביעה האמריקאית שתוגש כאמור תתבסס על אותה מסכת עובדתית עליה מבוססת התביעה הישראלית, וכן יתבקשו בגדרה סעדים זהים במהותם לאלה המבוקשים בזו האחרונה; כי בירור התביעה הישראלית נמשך מזה קרוב לארבע שנים ומצוי בשלב מתקדם; וכי המשיב הצהיר בכתבי טענותיו שהפורום הישראלי הוא הפורום הנאות לבירור תביעה זו, ובכך יצר הסתמכות בקרב המבקשים קמא כי ההליכים המשפטיים נגדם יתנהלו בישראל. נטען עוד כי הגשת התביעה האמריקאית תדחה למשך זמן ממושך את ההכרעה במחלוקת בין הצדדים ובכך תגרום לעינוי דין קשה עבור המבקשים קמא, וזאת בייחוד משהאירועים הנדונים בשתי התביעות אירעו לפני שנים רבות. כן טענו המבקשים קמא כי הגשת התביעה האמריקאית תסב להם נזק כלכלי ניכר; תאפשר למשיב לבצע "מקצה שיפורים" תוך קבלת יתרון דיוני פסול; ואף עשויה להביא להכרעות שיפוטיות סותרות, שכן המשיב מתכוון להמשיך ולנהל את התביעה הישראלית בפני בית המשפט המחוזי במקביל לניהול התביעה האמריקאית – מבלי שקיים אינטרס לגיטימי בניהול מקביל של שתי התביעות. עוד נטען כי יש ליתן את הדעת לכך שהמבקשים קמא הם מוסדות מחקר והשכלה גבוהה, הפועלים ללא מטרות רווח.

בנוסף, טענו המבקשים קמא כי לא ייגרם למשיב כל נזק מהמשך בירור טענותיו במסגרת התביעה הישראלית, שכן הוא אשר בחר להעלות את טענותיו בפני בית המשפט המחוזי; כי זכות הגישה לערכאות של המשיב לא תיפגע כתוצאה ממתן הצו, שכן יתאפשר לו להמשיך ולנהל את תביעתו בישראל כאמור; וכן כי הלה אינו אוחז בזכות קנויה לנהל במקביל הליכים זהים במספר מדינות. המבקשים קמא טענו גם להתנהלות דיונית שאינה תמת-לב מצד המשיב, בין היתר, נוכח השיהוי הכרוך בהגשתה של התביעה האמריקאית – לאחר שחלפו קרוב לארבע שנים מעת הגשת התביעה הישראלית, כתשע שנים לאחר פתיחת ההליך המשפטי נגד העמותה בארצות הברית, וכ-11 שנים לאחר מינויו הנטען של המשיב לנאמן. כן טענו המבקשים קמא כי התנהלות המשיב עולה כדי

“ברירת פורום” (Forum Shopping) פסולה; וכי אף אין הצדקה להגשת תביעה נגדם בארצות הברית, שכן הכספים שהעבירה העמותה התקבלו בישראל ושימשו לפעילות מחקרית ואקדמית במוסדות ישראלים, ומאחר שאף הראיות והעדים הרלוונטיים להגנה נמצאים בישראל.

נוכח כל האמור, טענו המבקשים קמא כי שיקולי צדק וכלל נסיבות העניין מצדיקים מתן צו חוסם כמבוקש.

4. המשיב הגיש תשובה לבקשת המבקשים קמא, אשר נתמכה בתצהיר מטעם עו"ד טרייסי לין-קול – שותפה במשרד עורכי הדין המלווה את המשיב בהליכים המשפטיים בארצות הברית (להלן: עו"ד לין-קול). בתשובתו טען המשיב, בין היתר, כי צו חוסם הוא סעד קיצוני אשר יביא לפגיעה בזכותו לגישה לערכאות ויהווה התערבות בסמכותה ובשיקול דעתה של הערכאה המוסמכת בארצות הברית. המשיב טען עוד כי מכוח תפקידו כנאמן, הוא מחויב לפעול להשבת הכספים אשר נגזלו על-ידי מיידוף, וזאת בכל אמצעי העומד לרשותו על-פי דין. בתוך כך, נטען כי המשיב זכאי לתבוע גורמים אשר קיבלו סכומי כסף בהעברות מרמה, או תשואות אשר נבעו מהעברות מרמה כאמור, לרבות “נעברים משניים”, כדוגמת הנתבעים, וזאת מכוח סעיף 550(a) לקוד פשיטת הרגל האמריקאי. המשיב הוסיף וציין כי בחודש יולי 2014 קבע בית המשפט במדינת ניו-יורק כי סעיף 550(a) האמור אינו חל על עסקאות שנעשו בין נעבר ראשוני זר לבין נעבר משני זר, ומשכך הגיש המשיב את התביעה הישראלית מכוח עילות תביעה אחרות, הנובעות מן הדין הישראלי. ואולם, כך צוין, בחודש פברואר 2019 נהפך פסק הדין האמור של בית המשפט בניו-יורק על-ידי בית המשפט לערעורים של ה-2nd circuit (להלן: בית המשפט לערעורים), ועל רקע זה, מתכוון עתה המשיב להגיש את התביעה האמריקאית נגד המבקשים קמא, הפעם מכוח קוד פשיטת הרגל האמריקאי.

המשיב טען, אפוא, כי התביעה האמריקאית תתבסס על עילת תביעה שונה מזו העומדת בבסיס התביעה הישראלית; וכן כי אין בהגשתה משום ניצול לרעה של הליך משפטי או ניסיון להטריד את המבקשים קמא. משכך, נטען כי פגיעתו של הצו החוסם בזכות הגישה לערכאות של המשיב תהא קשה במיוחד, מה גם שמדובר באזרח ארצות הברית, המבקש לנקוט בהליכים לפי הדין האמריקאי.

עוד נטען כי המבקשים קמא לא הוכיחו שדחיית בקשתם למתן צו חוסם תסב להם נזק כלכלי, ובוודאי שלא נזק בלתי-הפיך; וכי אף שמטבע הדברים, ניהול הליך בארצות הברית יהא כרוך בהוצאות כספיות, הרי שאלה אינן משתוות למיליוני השקלים

הגזולים אשר קיבלו המבקשים קמא בלא תמורה. כן נטען כי שיקולי נוחות גרידא ועצם קיומה של התביעה הישראלית אינם מצדיקים מתן צו חוסם; כי התביעה האמריקאית לא תיצור עינוי דין כלפי המבקשים קמא, אלא אך תאפשר למשיב לעמוד על זכויותיו לפי המשפט האמריקאי; וכן כי יש לדחות את טענות המבקשים קמא לפגיעה באינטרס ההסתמכות שלהם ול"מקצה שיפורים" שיבצע המשיב במסגרת התביעה האמריקאית, שכן, כאמור לעיל, תביעה זו תהא מבוססת על עילות תביעה שונות, ואף ההגנות מפניה תהיינה שונות מאלה שנטענו במסגרת התביעה הישראלית.

בנוסף, נטען כי למבקשים קמא תעמוד הזכות להתנגד לתביעה האמריקאית, ואף לבקש את סילוקה על הסף בשלב ראשוני. על כל פנים, כך נטען, ההכרעה בטענות סף אלה או אחרות נתונה לבית המשפט האמריקאי המוסמך, ואין מקום להתערבותו של בית המשפט המחוזי בכגון דא.

5. בתגובתם לתשובת המשיב הוסיפו המבקשים קמא וטענו כי המשיב בחר להגיש את תביעתו נגדם בישראל ולא בארצות הברית, למרות שהיה באפשרותו לנקוט בהליך כאמור בארצות הברית במשך לפחות 3.5 שנים (מעט הגשת התביעה נגד העמותה ועד למתן פסק דינו של בית המשפט בניו-יורק). זאת, כך טענו המבקשים קמא, מאחר שהמשיב ידע כי הפורום הישראלי הוא הפורום הנאות ביותר לבירור טענותיו נגדם. עוד נטען כי אין בעובדה שהדין האמריקאי "נוח" יותר עבור המשיב כדי להצדיק ניהולם של שני הליכים זהים במקביל; וכי חרף המסגרת המשפטית השונה, עסקינן בתביעות המבוססות על מערכת עובדתית זהה, ואשר נועדו להשבתם של אותם סכומי כסף. לחלופין, טענו המבקשים קמא כי אף אם עילות התביעה העומדות בבסיס שני ההליכים המשפטיים אכן שונות, הרי שהגשת הליך נוסף בארצות הברית המבוסס על מסכת עובדתית זהה, מהווה חוסר תום לב מובהק מצד המשיב – אשר יש בו כדי להצדיק מתן צו חוסם נגדו.

עוד נטען כי יש ליתן משקל מצומצם לטענת המשיב בדבר הקושי הטמון בהתערבות בשיקול דעתה של הערכאה האמריקאית, שכן הלה טרם הגיש תביעתו לערכאה זו; כי יש להניח שהתביעה הישראלית תוכרע בטרם תוכרע התביעה האמריקאית, ובכך ייווצר מעשה בית דין אשר יאיין את האחרונה; כי הנזק הכלכלי שייגרם למבקשים קמא כתוצאה מהגשת תביעה נוספת נגדם הוא בגדר ידיעה שיפוטית אשר אינה דורשת הוכחה; וכי המשיב אך מנסה להפעיל על המבקשים קמא לחץ על מנת להשפיע על התנהלותם הדיונית ועל הסכסוך בכללותו. כן טענו המבקשים קמא כי תצהירה של עו"ד לין-קול לא אומת כדין, וכי תצהיר זה נועד לתמוך בטענות הנוגעות

לדין האמריקאי מבלי שנערך כחוות דעת מומחה לדין הזר. משכך, נטען כי טענות המשיב בדבר הדין האמריקאי לא נתמכו בחוות דעת כדין.

6. בדיון שהתקיים בבית המשפט המחוזי ביום 16.12.2019 הוסיף המשיב וטען כי הוא לא הגיש תביעה בארצות הברית נגד המבקשים קמא בסמוך להגשת התביעה נגד העמותה, מאחר שמקובל למצות תחילה את ההליך המשפטי נגד הנעבר הראשוני בטרם נקיטה בהליכים נגד נעברים משניים; וכי ביני לביני, ניתן פסק דינו של בית המשפט בניו-יורק אשר מנע מן המשיב לעשות כן. בנוסף, צוין כי בכוונת המשיב לתבוע במסגרת התביעה האמריקאית אך את ארבעת המבקשים (מבין שמונת המבקשים קמא), וכי הסכומים שיתבקשו בגדרה יהיו נמוכים מאלה המבוקשים בתביעה הישראלית. בהמשך לכך, הגיש המשיב תצהיר משלים מטעם עו"ד לין-קול לתמיכה בנימוק שהעלה, כאמור, לאי-הגשת התביעה האמריקאית לפני מתן פסק דינו של בית המשפט בניו-יורק.

החלטת בית המשפט המחוזי

7. בהחלטתו דחה בית המשפט המחוזי, כאמור, את הבקשה למתן צו חוסם. בתחילה, צוין כי המשוכה העומדת בפני המבקשים קמא בנדון גבוהה במיוחד, וכי מהפסיקה עולה כי הוצאתו של צו חוסם שמורה למקרים נדירים בלבד. עוד צוין כי מציאות החיים הנוכחית, בה חיים אנו כמעין "כפר גלובלי", עשויה להיות שיקול נגד מתן צו חוסם – נוכח הקלות היחסית בניהולם של סכסוכים בינלאומיים; אך גם להשליך על מידת פגיעתו של צו חוסם בזכות הגישה לערכאות של מושאיו, שכן אף אם יוצא צו כאמור, הללו יוכלו להמשיך ולברר את ענינם בישראל. מכל מקום, נקבע כי נקודת המוצא היא שבעל דין רשאי לממש את זכותו לגשת לערכאות, תוך בחירת הפורום המוסמך הטוב בעיניו לקידום עניניו המשפטיים.

על רקע האמור, ראה בית המשפט המחוזי לקבוע מבחן עזר נוסף, שעניינו במידת זיקתו של הסכסוך הנדון אל הפורום הזר, כך שזיקה חלשה ומלאכותית יותר תגדיל את הסיכוי להוכיח שהתנהלות התובע נגועה בכוונות רעות, ולהיפך. בין היתר, נקבע כי יש ליתן את הדעת לדין החל על הסכסוך, למקום מושבם של העדים הרלוונטיים לבירורו, למידת העניין של הפורום הזר באינטרסים ובזכויות המתעוררים בנדון, וכיוצא באלה.

בענייננו, התייחס בית המשפט המחוזי לתצהירה המשלים של עו"ד לין-קול, לפיו אין חובה ואף אין זה מקובל לתבוע נעברים משניים במועד בו נתבעים נעברים

ראשוניים, ומשכך, בעת הגשת התביעה נגד העמותה לא נדרש המשיב לתבוע גם את הנתבעים, והמשיך באיסוף המידע הרלוונטי לתביעה נגדם. נוכח האמור, מצא בית המשפט המחוזי כי הוצג הסבר מספק לכך שהמשיב לא תבע את המבקשים בארצות הברית עובר לפסיקת בית המשפט בניו-יורק; וקבע כי כוונת המשיב לתבוע את המבקשים קמא, כנעברים משניים, אך עם הפיכת פסיקתו של בית המשפט בניו-יורק כאמור, אינה עולה כדי התנהלות קנטרנית ואינה נגועה בכוונה רעה. עוד צוין כי טענת המשיב כי בכוונתו לתבוע רק את המבקשים מבין הנתבעים כולם מעידה אף היא על זהירות ראויה מצידו, ומחזקת את המסקנה שלא מדובר בהליך קנטרני.

יחד עם זאת, ציין בית המשפט המחוזי כי קיומה של קנטרנות או כוונה רעה איננו תנאי הכרחי למתן צו חוסם, וכי יש להוסיף ולבחון האם שיקולי צדק תומכים בקבלת בקשתם של המבקשים קמא. על רקע זה, צוין כי המקרה דנן מעורר התלבטות, שכן התביעה הישראלית מצויה בשלב דיוני מתקדם, והושקעו בה עד כה מאמצים ומשאבים מרובים. כן צוין כי המשיב הוא אשר בחר לפנות אל הפורום הישראלי וטען שזהו הפורום הנאות לבירור טענותיו; וכי בכך נוצרה הסתמכות בקרב המבקשים קמא.

על מנת להכריע בהתלבטות המתוארת, נעזר בית המשפט המחוזי במבחן העזר שהוצע על-ידו ושעניינו בזיקת הסכסוך דנן לפורום האמריקאי, וקבע כי עסקינן בזיקה חזקה מאד. זאת, נוכח תכליתו של סעיף 550(a) לקוד פשיטת הרגל האמריקאי להגן על ציבור המשקיעים האמריקאי, ולאור האינטרס של הפורום האמריקאי לפעול להשבתם של סכומי הכסף שהועברו לנעברים משניים – כפי שאלה עולים מפסק דינו של בית המשפט לערעורים. צוין אמנם כי הסכסוך הנדון מקיים זיקות מהותיות גם למשפט הישראלי, שכן עסקינן במוסדות ישראלים להשכלה גבוהה ולמחקר. ואולם, נקבע כי די בזיקות המהותיות של הסכסוך דנן למשפט האמריקאי כדי להכריע את הכף לטובת הימנעות ממתן צו חוסם, וכי לא יהא זה צורך למנוע מהמשיב לממש את זכויותיו מכוח הדין האמריקאי, ובכך אף להגשים את תכליותיו של דין זה.

בנוסף, קבע בית המשפט המחוזי כי התביעה הנדונה בפניו והתביעה אשר צפויה להיות מוגשת בארצות הברית נסבות על עילות שונות, ואף קיימת שונות בין סכומי הכסף הנדונים בגדרן; וכי מכל מקום, זהות בין עילות התביעה ובין בעלי הדין משמשת אך כקריטריון נוסף בבחינה האם התביעה הצפויה היא קנטרנית. כמו כן, נקבע כי החשש מפני ביצוע "מקצה שיפורים" במסגרת התביעה האמריקאית איננו נדיר במקרים מעין אלה, ואין בו כדי להצדיק מתן צו חוסם בנדון; כי המשיב לא נדרש לתמוך את טענותיו המשפטיות בחוות דעת מומחה לדין האמריקאי, נוכח תצהירה של עו"ד לין-קול, וכן

מאחר שבית המשפט המחוזי נדרש רק לפסיקות בית המשפט בניו-יורק ובית המשפט לערעורים, ולשם כך אין צורך בחוות דעת מומחה. לבסוף, צוין כי החלטת בית המשפט המחוזי מתייחסת רק לצו החוסם המבוקש, אך אין בה כדי להביע עמדה בשאלה כיצד יהא זה ראוי לנהל את התביעה דנן במקביל לתביעה שתתנהל בארצות הברית, בשאלה האם יהיה מקום להורות על עיכוב הליכים וכיוצא באלה.

על החלטה זו נסבה בקשת רשות הערעור שלפניי.

הבקשה דנן

8. בבקשתם שבים המבקשים, בעיקרו של דבר, על הטענות שהועלו בפני בית המשפט המחוזי, וטוענים כי החלטתו אינה עולה בקנה אחד עם שיקולי צדק. כן מוסיפים המבקשים וטוענים כי המשיב לא הבהיר כיאות מדוע לא הגיש תביעה נגדם בארצות הברית לפני מתן פסק דינו של בית המשפט בניו-יורק, ומשכך היה על בית המשפט המחוזי לקבוע כי התנהלותו הדיונית נגועה בחוסר תום לב. עוד נטען כי מבחן העזר שהציע בית המשפט המחוזי בנוגע לזיקת הסכסוך הנדון אל הפורום הזר איננו רלוונטי בכל הנוגע למתן צו חוסם, אלא לקביעת הפורום הנאות לבירורה של תביעה; כי מתן משקל מכריע למבחן זה עשוי לסתור שיקולי צדק התומכים במתן צו חוסם; וכי מכל מקום, המבחן האמור לא יושם כיאות בענייננו.

9. בתשובתו סומך המשיב ידיו על החלטת בית המשפט המחוזי ושב אף הוא, בעיקרו של דבר, על טענותיו בערכאה קמא. עוד נטען כי המבקשים לא תמכו את טענותיהם בראיות מספקות, ואף לא עלה בידם לסתור את האמור בתצהירים מטעם המשיב ביחס לדין האמריקאי, ולגבי עילות התביעה העומדות לו מכוח דין זה. עוד נטען כי יש לדחות את טענת המבקשים להסתמכות שיצרה התנהלותו הדיונית של המשיב, שכן אין באי-הגשת תביעה נגדם בארצות הברית בטרם חלוף תקופת ההתיישנות כדי ליצור הסתמכות לגיטימית שתביעה כזו לא תוגש בעתיד, וכן נטען כי המבקשים לא הוכיחו שנוצרה אצלם הסתמכות כאמור, ושנגרם להם נזק כלשהו כתוצאה מן הפגיעה בה. כמו כן, נטען כי מתן צו חוסם יביא לשלילת האפשרות העומדת למשיב לתבוע את המבקשים מכוח דיני פשיטת הרגל האמריקאים, שכן התביעה נגד העמותה מצויה בשלבים מתקדמים של משא ומתן לקראת הסכם פשרה, ומעת אישור הסכם הפשרה יחל מרוץ התיישנות בן שנה אחת בלבד לשם הגשת תביעות נגד נעברים משניים.

10. המשיבים 10, 12, 18 ו-26 הותירו את ההכרעה בבקשת רשות הערעור לשיקול דעת בית המשפט.

11. למען שלמות התמונה אוסיף ואציין כי ביום 17.5.2020 הגישו המבקשים בקשה להגיב לתשובת המשיב – אליה אדרש להלן.

דיון והכרעה

12. לאחר העיון בבקשת רשות הערעור ובתשובות לה, באתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות.

צו חוסם – כללי

13. סעיף 75 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 מסמיך "כל בית משפט הדין בענין אזרחי... לתת... צו עשה, צו לא-תעשה... וכל סעד אחר, ככל שיראה לנכון בנסיבות שלפניו". מכוח הסמכות הכללית המסורה לבתי המשפט לפי סעיף זה, כמו גם על יסוד סמכותם הטבועה של הערכאות השיפוטיות, נקבע כי בתי המשפט בישראל מוסמכים ליתן צו חוסם המונע מאדם לנקוט בהליכים משפטיים במדינה זרה (ראו: רע"א 714/96 פריסקל נ' אורנשטיין, פ"ד מט(5) 759, 761 (1995); רע"א 778/03 אינטר-לאב בע"מ נ' Israel Bio Engineering Project, פ"ד נז(5) 769, 772 (2003) (להלן: עניין אינטר-לאב)).

14. ואולם, סמכות לחוד ושיקול דעת לחוד, ובמישור שיקול הדעת נקבע לא אחת כי הסמכות ליתן צו חוסם כאמור שמורה למקרים קיצוניים ונדירים במיוחד. זאת, נוכח פגיעתו הקשה של צו מעין זה בזכות הגישה לערכאות של התובע הפוטנציאלי וכן מטעמים של כיבוד ערכאות זרות (ראו: עניין פריסקל, בעמודים 763-764; עניין אינטר-לאב, בעמודים 772-773; רע"א 3277/04 זומריס נ' וויס, פסקה 5 (5.9.2004); רע"א 1743/12 אלקרא נ' גוטקינד, פסקה 4 (11.4.2012); מיכאיל קרייני אופקים חדשים במשפט – השפעת הליך ברירת הדין על סמכות השיפוט הבינלאומית 41-42 (התשס"ב); משה קשת – הזכויות הדיוניות וסדר הדין במשפט האזרחי – הלכה ומעשה כרך א 205-206 (מהדורה חמש-עשרה, 2007)).

15. על רקע המקובץ, נקבע כי בהפעלת סמכותו ליתן צו חוסם ישקול בית המשפט, בין היתר, את הפגיעה שתיגרם למבקש הצו אם בקשתו תידחה, אל מול הפגיעה שתיגרם

למושא הצו; וכן יבחן האם פתיחת ההליך המשפטי במדינה הזרה מכוונת לפגוע בצד המבקש את הצו, נועדה לגרוע מזכות הנתונה לו על-פי דין, או עלולה לגרום לחוסר צדק. ככלל, כך נקבע:

”צו חוסם יינתן רק במקרים שהוכח בהם על-ידי מבקש הצו כי התביעה שהוגשה בפורום הזר הינה קנטרנית או שהוגשה בכוונה רעה... ההכרעה בשאלה זו תוכתב על-ידי שיקולי הצדק לפי נסיבותיו המיוחדות של כל מקרה ומקרה... על בית-המשפט שהוגשה לפניו בקשה למתן צו חוסם, להכריע אפוא בשאלה אם סבור הוא כי בנסיבות המקרה שבפניו יש לראות בתביעה שהוגשה בחוץ-לארץ תביעה קנטרנית או כזו שהוגשה בכוונה רעה, שמן הצדק למנוע את המשך הדיון בה” (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 774; וכן ראו: עניין פריסקל, בעמוד 764; עניין אלקרא, בפסקה 4; קשת, בעמוד 205).

16. כשלעצמי, אוסיף כי אין להקל ראש בעצם הקביעה כי בית משפט בישראל מוסמך למנוע מגורם זה או אחר להגיש תביעה במדינה זרה. רבות נכתב על הזהירות המופלגת בה יש לנקוט בהוצאתם של צווים חוסמים המונעים מאדם לנקוט בהליכים משפטיים בישראל (ראו: ע”א 1091/15 רחנפלד נ’ Dolphin Fund Limited, פסקאות פב-פה (13.7.2016); רע”א 1255/20 פרחאן נ’ כונס נכסים הרשמי, פסקה 11 (2.6.2020)), והדברים הם בבחינת קל וחומר בכל הנוגע לחסימתם של הליכים במדינה זרה – מכבידים ומקשים ככל שיהיו. האמצעי הראוי, לדידי, להתמודדות עם הליכים משפטיים קנטרניים או בלתי-מוצדקים כאמור הוא פניה אל הערכאה הזרה בבקשה מתאימה לסילוק התביעה על הסף (ראו: עניין פריסקל, בעמוד 765; עניין אינטר-לאב, בעמוד 773) או לעיכוב הליכים, אשר תתברר בהתאם לדין הרלוונטי החל באותה המדינה ולשיקול דעתה של הערכאה המבררת. זאת, חלף מניעה אקס-אנטה של זכות הגישה לערכאות באמצעות מתן צו חוסם על-ידי בית המשפט הישראלי – תוך עקיפה, הלכה למעשה, של הדין הזר ושיקול דעת הערכאה הזרה ביחס לטיב התביעה, לסיכוייה ולהתנהלות הצדדים. אמנם כאמור, בית משפט זה הכיר בסמכות העקרונית ליתן צו חוסם, ואולם, אני סבורה כי נוכח כל האמור לעיל, שומה על השימוש בסמכות זו להיעשות אך במקרים נדירים שבנדירים ובנסיבות קיצוניות בלבד.

מן הכלל אל הפרט

17. יישומם של שיקולים אלה על ענייננו מוליך, כאמור, לכלל מסקנה כי אין מקום להתערבות בהחלטת בית המשפט המחוזי מושא הבקשה דנן, וכי בדין נדחתה הבקשה למתן צו חוסם נגד המשיב. זאת, משמצאתי כי המקרה דנן אינו בא, ולמעשה – רחוק

מאותם מקרים קיצוניים ונדירים בהם מוצדק ליתן צו חוסם, תוך פגיעה בזכות הגישה לערכאות של המשיב, והפרת עקרון כיבוד הערכאות הזרות. די היה בכך כדי לדחות את הבקשה דנן.

18. הרבה למעלה מן הצורך, ומאחר שהצדדים הרחיבו בטענותיהם כנדון – אבאר להלן את מסקנתי ביתר פירוט.

עיון בפסק דינו של בית המשפט לערעורים מעלה כי למשיב עומדת עילת תביעה לכאורית נגד המבקשים מכוח סעיף 550(a) לקוד פשיטת הרגל האמריקאי (וראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 775), והלכה למעשה, נראה כי מימוש עילת תביעה זו נובע ישירות מחובותיו כנאמן במסגרת הליכי חדלות הפירעון של מיידוף ושל העמותה. עוד עולה מפסק הדין האמור כי האפשרות להגיש את התביעה האמריקאית אכן היתה חסומה בפני המשיב ממועד מתן פסק דינו של בית המשפט בניו-יורק מחודש יולי 2014, ועד להפיכת פסק דין זה על-ידי בית המשפט לערעורים בחודש פברואר 2019. בהמשך לכך, ובסמוך למתן פסק דינו של בית המשפט לערעורים, הודיע המשיב למבקשים קמא על כוונתו להגיש נגדם תביעה בארצות הברית. אני סבורה, אפוא, כי על פני הדברים, עסקינן בתביעה לגיטימית, שאיננה תביעת סרק וממילא נראה כי אינה נובעת מקנטרנות או מרצון לפגוע במבקשים. כמו כן, אינני סבורה כי יש ממש בטענת המבקשים הנסמכת על הימנעותו של המשיב מלהגיש נגדם תביעה בארצות הברית עובר למתן פסק דינו של בית המשפט לערעורים, וזאת אף מבלי שראיתי להידרש לתצהירה של עו"ד ליין-קול (אשר נדמה כי לא אומת כדין). בהקשר זה, המבקשים לא טענו, וממילא לא הוכיחו, כי המשיב היה מחויב להקדים ולתבעם בסמוך להגשת התביעה נגד העמותה – אם מחמת התיישנות ואם מטעם אחר, ומשכך אינני סבורה כי יש פגם אינהרנטי בבחירתו להמתין עם הגשת התביעה האמריקאית, בגדרי המועדים המותרים לו על-פי דין.

19. עוד יצוין כי זכותו של המשיב לגשת לערכאות האמריקאיות מתחזקת במקרה דנן, נוכח היותו אזרח ארצות הברית, המבקש לממש את זכויותיו המהותיות על-פי הדין האמריקאי (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 772). כמו כן, נקבע בפסיקה כי אין בעצם הגשתה של תביעה בערכאה זרה במקביל להליך משפטי המתנהל בישראל, כדי להעיד על כך שהתביעה הזרה מוגשת מתוך קנטרנות או מכוונה רעה (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 775; עניין אלקרא, בפסקה 4).

מכל האמור עולה כי המבקשים לא הוכיחו שהתביעה האמריקאית היא תביעה קנטרנית או שהיא מוגשת מתוך כוונה רעה וממניעים פוגעניים.

20. כמו כן, לא ראיתי להכריע בשאלה האם עילות התביעה הנדונות בתביעה הישראלית זהות לעילה שעל בסיסה תוגש התביעה האמריקאית, וזאת מאחר שזהות בין עילות התביעה, כמו גם זהות בעלי הדין לתביעות האמורות – אינן אלא קריטריונים נוספים, "לא יחידים ולא מכריעים", המסייעים בבחינה האם התביעה שתוגש לפורום הזר היא תביעה קנטרנית (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 775) – מה שאין כן בענייננו, כמבואר לעיל.

21. בנוסף, כפי שציין בית המשפט המחוזי בהחלטתו, בית המשפט לערעורים עמד בפסק דינו על אינטרס המשפט האמריקאי בבירורן של תביעות השבה נגד נעברים משניים אשר קיבלו סכומי כסף הנובעים מן ההונאה שביצע מיידוף, וזאת למען המשקיעים שכספיהם נגזלו ולטובת הכלכלה האמריקאית בכללותה. אינטרס זה מעניק משקל ייחודי לעקרון הכיבוד הנוהג בין ערכאות זרות, ומטה אף הוא את הכף לצד דחיית הבקשה למתן צו חוסם.

22. זאת ועוד, אציין כי לא מצאתי שקיימים בנדון שיקולי צדק כבדי משקל אשר יש בהם כדי להצדיק סעד חריג כמתן צו חוסם. המבקשים טוענים אמנם כי המשיב לא הוכיח שעשוי לצמוח לו יתרון מניהול התביעה האמריקאית במקביל לזו הישראלית, ואולם, זה מכבר נקבע כי תובע פוטנציאלי אינו נדרש להצביע על יתרון שיצמח לו מניהול הליך משפטי במדינה זרה, אלא מבקש הצו החוסם הוא-הוא אשר נושא בנטל להוכיח כי ניהול ההליך הזר יסב לו פגיעה ממשית (ראו: עניין פריטקל, בעמוד 765).

בהקשר זה, יצוין כי ברי אמנם שניהול הליך משפטי בארצות הברית, במקביל לבירורה של התביעה הישראלית, עלול להכביד על המבקשים ולהסב להם נזק כלכלי במידה זו או אחרת. הכבדה זו מתחזקת אף לנוכח השלב המתקדם בו מצויה התביעה הישראלית ולאור המשאבים הרבים אשר נראה כי הושקעו בבירורה עד לעת הנוכחית. ואולם, אין די בהכבדה הכלכלית הכרוכה מטבע הדברים, כאמור, בניהולם של הליכים מקבילים בישראל ומחוצה לה, כדי להצדיק סעד קיצוני וחריג כמתן צו חוסם (ראו: עניין פריטקל, בעמוד 765). למעלה מן הצורך אוסיף כי לא מצאתי שבנסיבות המקרה דנן הוכח נזק כלכלי ניכר או בלתי-הפיך העולה כדי הנזק הנדרש כדי לפגוע בזכות הגישה לערכאות של המשיב. עוד לא למותר לציין כי במציאות הטכנולוגית של ימינו, המאפשרת לגשר בלחיצת כפתור על מרחקים בין מדינות ויבשות רחוקות, נדמה כי הקשיים הכרוכים בניהולה של תביעה בארצות הברית הולכים ופוחתים, ובהתאם גדל

הנטל המוטל על המבקש למנוע מבעל דינו לנקוט בהליכים משפטיים במדינה זרה (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 775).

23. יצוין כי לא מן הנמנע, כפי שטענו המבקשים, כי הפורום האמריקאי נבחר על-ידי המשיב מטעמים של נוחות דיונית או על מנת להקל עליו בהשבת סכומי הכסף שהועברו לידי המבקשים. ברם, הנוחות הכרוכה בהגשת התביעה האמריקאית אינה מפחיתה מזכותו של המשיב להגיש לבית המשפט האמריקאי המוסמך תביעה כאמור (ראו: עניין אינטר-לאב, בעמוד 775).

24. נוכח כל האמור לעיל, אני סבורה כי אין מקום להתערב בהחלטת בית המשפט המחוזי, לפיה המבקשים לא הרימו את הנטל הכבד אשר מוטל עליהם על מנת להצדיק מתן צו חוסם המונע מהמשיב להגיש את התביעה האמריקאית.

25. לבסוף, ראיתי להידרש למבחן העזר שהציע בית המשפט המחוזי בהחלטתו, שבגדרו הושם דגש על זיקותיו של הסכסוך הנדון אל הפורום הזר, כחלק מבחינת ההצדקות למתן צו חוסם. אמנם נכון, כי רכיבים שונים ממבחן זה עשויים להיות רלוונטיים בבחינת השאלה האם התביעה הצפויה להיות מוגשת לפורום הזר היא תביעה קנטרנית או נובעת מכוונה רעה. כך למשל, אם מדובר בסכסוך אשר אינו מקיים כל זיקה לפורום הזר לא מן הנמנע שהתביעה הצפויה תיחשב כתביעת סרק, אשר נועדה ככל הנראה לפגוע בצד השני. כמו כן, וכפי שבואר בענייננו, זיקות שונות שמקיים הסכסוך הנדון אל הפורום הזר עשויות להעניק משקל נכבד יותר לזכות הגישה לערכאות של התובע הפוטנציאלי ולעקרון כיבוד הערכאות הזרות (ראו לעיל פסקאות 19 ו-21 (בהתאמה)). ואולם, טיבה של תביעה זרה עתידית, כמו גם משקלם של זכות הגישה לערכאות ושל עקרון כיבוד הערכאות הזרות בנסיבותיו של עניין זה או אחר – עשויים להיגזר ממגוון שיקולים רלוונטיים נוספים, כגון זכות התביעה המהותית העומדת לתובע הפוטנציאלי, סיכויי התביעה לגופה וכיוצא באלה. לפיכך, אני סבורה כי מבחן הזיקה שהציע בית המשפט המחוזי מגלם בחובו אך שיקולים רלוונטיים מיני שיקולים רבים אחרים אשר יש לבחון במסגרת הכרעה בבקשה למתן צו חוסם. מבחן זה איננו עומד, אפוא, בפני עצמו, ובוודאי לא כמבחן בעל משקל מכריע בין השיקולים הרלוונטיים השונים. על כל פנים, ואף מבלי להפעיל את המבחן האמור, יצוין כי לא מצאתי טעם מבורר להתערבות במסקנתו של בית המשפט המחוזי לגופם של דברים.

26. לבסוף, אציין את המובן מאליו, כי פתוחה בפני המבקשים הדרך לפנות לבית המשפט שאליו תוגש התביעה האמריקאית ולהעלות בפניו את טענותיהם בדבר

התנהלותו הדיונית של המשיב, בדבר הפורום הנאות לבירור טענות המשיב נגדם ועוד כיוצא באלה. כמו כן, שמורה למבקשים הזכות לבקש את עיכוב ההליכים באחת משתי התביעות אשר תידונה במקביל. הערכאות המוסמכות תידרשנה לבקשות המבקשים (ככל שאלה תוגשנה) ותכרענה בהן על-פי הדין הרלוונטי ובהתאם לשיקול דעתן.

27. בשולי הדברים, ראיתי לדחות את בקשת המבקשים להגיש תגובה לתשובת המשיב. כידוע, המבקשים אינם אוחזים בזכות קנויה להגיב לתשובתו של המשיב, ומתן זכות תגובה כאמור נתונה לשיקול דעת בית המשפט (ראו: תקנה 406(ג) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984). בענייננו, המבקשים פרשו בהרחבה את טענותיהם, הן לפני בית המשפט המחוזי והן במסגרת בקשת רשות הערעור, ולא מצאתי כי נדרשת השלמת טיעון מטעמם.

28. סוף דבר: בקשת רשות הערעור נדחית, והצו הארעי שניתן בהחלטה מיום 16.4.2020 – מבוטל.

המבקשים יישאו בהוצאות המשיב בסך של 5,000 ש"ח.

ניתנה היום, ג' בתמוז התש"ף (25.6.2020).

ש ו פ ט ת